

Landskap: *Skåne* Upptecknat av *Herman Nilsson*
 Härad: *V. Göinge* Adress: *Stattens bot 231, Hånsle-*
 Socken: *Staby* Berättat av: *holm*
 Uppteckningsår: *1941* Född år *1877* i *Skärkinda förs.*
Lund. län.

Lv. f. k. no. 5; 1941.

Kyrkosägnar. (diverse kyrkor)

Kyrkogården.

H. G. 13

Kyrkogård.

L. u. F. 31.

Färdar

Färd.

Präster.

Måna ner i jorden.

Kyrkosågner nr 53

Kyrkogrimen! Vid varje kyrka fanns ett underväsen, som kallades kyrkogrim. Den som förrs avled under det nya året fick vara kyrkogrim under detta. Kyrkogrimen visade sig för prästen när han jorälfäste lik, och av den stegmad kyrkogrimen antog kunde prästen se, om den döde hade fått en salig eller osalig häden färd. I det förra fallet visade den sig i en vacker och tilltalande gestalt, i det senare var den ful och avskräckande.

Alla har ju en tanke på hur framtiden skall gestalta, och för en mans ålder sedan tog många viskande medel till hjälp att lyfta på framtidens slöja!

De garnte om talade att många som gått återgång jubnätter för att få se hur det kommande året fram att gestalta sig, årets gröda, höst och skörd, och hur många som skulle dö om året! De skulle de vara gärna två i sällskap, men jag hörde min mor talade om en dräng som de kallade för knubben, han hade ensam gått återgång flera jubnätter.

Och då skulle de gå kring tre kyrkor, och tre gånger,

H. G. 13.

L. u. F. 31.

bring varje kyrka och lita in kyrkodörrarnes nyckelhål.
 och vad de såg, om än det var dem i vägen skulle de inte gå undan,
 utan bara gå rätt fram, utan om glosen fram, då fick de vara
 försiktiga att hon inte sprang emellan benen på dem, för då
 kunde hon klyva dem för hon var vass i ryggen! Och vid
 kvällen på natten voro de blottat gått upp av söna graver
 och höllo gudstjänst i kyrkan. Och under vägen kunde de höra
 när de hörlade och skredade för det kommande året, strapade
 tiarne i sten blev det ett dåligt skördeår, men skars det väsende
 juvel i säden blev det ett godt skördeår. De måtte hitaskaror av
 så många som skulle dö i församlingen. Och som en gammal
 man sade de som gick kunde även få se sin egen hitaskara.
 De skulle gå åstad julnatten, ligandes och fastandes, de skulle
 ej säga ett ord till varandra under färden, för i gårige var
 det en god vägsträcka de fingo tillryggelägga t. ex. Stoby.
 Norra Sandby och Tjånaberga kyrkor, och voro de då halv-
 hungrige och allt under färden sömn, och trötthet och en god färd.
 Så mdrar jag inte att de i mörkret såg en del.

1) Lunds domkyrkas byggnad hörde jag säga i minna barnår om hur den blev byggd av en jätte. Byggmästaren hade gått i överenskomst med en jätte att han skulle bygga kyrkan och i ersättning skulle byggmästaren säga hans namn eller skapa sol eller måne, eller skulle jätten hava hans hjärteblod.

När kyrkan började med jättes arbete nå sin fullbordan, och byggmästaren hade gått och grublat på jätten namn och inte kommit till något resultat började han att bli ängstlig om det kommande, han gick ut om staden kom till en bäcke där lade han sig på marken att vila, när han låg på en stund, hörde han inne i bäcken en barnsöst som jämrade sig, en tvinn, barnets moder tröstade barnet och sjöng. "Vys, vys barnet mitt, i ^{frömmen} morn för din fjärfinn, antingen med sol eller måne, eller mornens hjärteblod."

Byggmästaren blev glad gick med till kyrkobygget, som jätten höll på att sätta in den sista stenen. Sade byggmästaren "Fjärfinn sätt stenen bättre in!" Jätten blev arg när han hörde sitt namn nämnas. Och han kastade stenen. Och det är

därfor Lunds domkyrka aldrig blir färdig. Men jätter blev arg när han hörde sitt namn nämnas, och sprang ned och högg om en av pelarne och skulle riva ned kyrkan, men då blev han förvandlad till sten, och där står han och håller om pelaren än i dag. Så talade min mor för sextio år sedan om för mig.

2) Hästveda kyrka i Östra göinge härad i Skåne är byggd på en backe. Där man förr började bygga kyrkan. - det var utmed en gammal väg mellan Hästveda och Prävinge by, benämnd Böketjär, det som byggdes om dagen revs med om natten, En klok gammal ätt lät en vit häst för en vagn, lastad med byggnadsmaterial, där hästen stannade, skulle kyrkan byggas. Hästen kom till ovan nämda backe, och stället Hästvila, senare förändrat till Hästveda.

Under förra århundradet straff i Hästveda ha levat en prost, som var gynn till att svärja.

En dag då prosten stod och svor på drängarna, kom en resande och frågade vem han var som svor på detta sätt.

"Ja," sade den tillfrågade, "jag är är prosten i församlingen."
"Dumma församlingsbor," sade främringen, som har en sådan
prost. Det vore bättre att de skaffade sig 50 svin, så kunde
de få 100 fläskt sidor på en gång.

En backe ett stycke ifrån kyrkan kallad Tobacken där bodde
trolle, när kyrkan var byggd fälte de inte klosterbyggnaden
från kyrkan, ett gammalt troll sade vi får ingen so för den
vita bjälken.

3) I Bäckingslövs skog i Stoby socken är i skogen en backe
benämnd Starrabögebacken, på toppen av backen ligger ett stort
flyttblock, som jätter Finn skall ha slungat mot Färstors
kyrka, men som komnade där.

4) En kyrka som påbörjats att byggas på en julafton har stått
på måstend, de gamle sade att onda makten hade sitt spel
med det. hedenslommen gjorde måstend mot kyrkobygget.
Och trollen tog på sina ställen makt över klosterorna
och drog dem ned i förbiflytande vatten drag, men sedan
vigde de klosterorna innan de hängde upp dem, så fick inte det

6)
onda makt över det. Farslösens kyrkas ora klocka blev borttagen och kastad i den nära förbiflytande Farslösens å, om de fick upp den förmåler inte historier, men där omtalas om en tröl i ån kallad klocketrölen.

Prösten Moberg i Stoby född i Fönköping 1789. 1798 blev han kyrkoherde i Stoby församling 1802 samt dog den 29 juli 1827. Många historier gillas om honom. Den gamla kända sagnen om prästen, som befattade den onde, att låt hjulet geas av vagnen springa vid sidan av axeln och bära upp den, är förknippad till denne prästen Moberg. Hjulet skall hava gått av vagnen på den s.k. Isenstyk- liden mot Stoby. En gång berättas det skulle prästen Moberg skulle åka i sjukbesök till Fönköping. Just som skjutsen skulle passera Ballingslövssjön utropade drängarna, som skjutsade för honom, och pekade ut åt sjön: "Se, ett sådant stort skepp där kommer seglande mot oss!" "Bara bräs, och brös fört," svarade prästen, "det är Djävulen, som kommer och vill hindra oss sända en själ till himmelen." De kommo också fram, medan den sjuke lorde, men just som prästen hade utdelat nattvarden till honom och läst välsignelsen,

avsmädd den sjuke.

Många äro de, som efter hans död påstå sig ha sett honom komma frösande till Karlsmäs- (den gården ägde han) i en rykande färd med sin kalesch, precis som då han levde. Hästarna drogo av sveit, och ögonen, och fradgenkring munnarna voro röda som eld och lyfte hemskt i mörkret. Prosten Moberg dog å Karlsmäs, 1827.

Brönöstads månghundraåriga kyrka i Kristianstad län har varit gårdskyrka under Boordala gård, det är en av de kyrkor som ännu har klokeståpet där kyrkans blodar äro belägna, under kyrkan är likkällare, under kyrkan norra ändan är sån stor galler försedd gslugg i muren där man i trälaren kan se de dånade kistorna stå ovan på varandra, där äro generationer av ägare till Boordala som vila där, och en del av prästerna i äldre tid begravdes i gravkällaren.

En sägen Om en präst som en söndagsmorgon skulle till amnen kyrkan i Hattisöl, en dräng skulle föra för honom, när de kommit ett stycke på vägen, gick det ena hjulet av vagnen, och drängen stannade och satte hjulet på, men om en stund var det av igen.

81
Då sade prästen till drängen: 'Lägg hjulet i vagnen vi kör ändå, och det gick på tre hjul till Målleröd.' När prästen kom ut från kyrkan, sade han till drängen vi kör hem som vi kom hit. Fram på på anin vinsten för sade prästen till drängen, och det gjorde han, men han blev sädd för då fick han se en underlig gestalt som stod och höll i vagnsarnen, "och det var den onde" och de körde hem mot Brönestad när de kom till bron över Brönestads ån sade prästen till drängen, att han skulle slämma. Där manade prästen den Onde ned en höl i ån som var belägen in till bron, den hölen kallades in i senare till "prockers höl".

(var ute)
En präst i Brönestad som mycket om kvällarne hade sin vandring på kyrkogården, när prästen en kväll efter en vandring där var på väg mot prästgården, såg han på den utmed kyrkogårdsmuren varande vägen en vit gestalt, det var av prästgårdens drängarne som brukade strömma prästen. Men prästen sade är ni en ^(all) andarne som till här hit in på kyrkogården så intag er plats, och är ni en som ingen plats haver här. Så björkte ned där du står, men jag ^(säger) för första gång. Säg vem ni är, men han teg stilla då björkte han först till knän.

Och om tre gång, han tillfrågade drängen och han tog, då sjönk ^{han} återigen ned, och tredje gång där var inte mycket igen om jord av drängen, då skrek han till vem han var. Men då sade prästen 'nu är du i ens annans vård, nu kan jag ingenting göra och så försvann drängen i jorden. Den vägen kallades av de äldre för dränga vägen.

De ældre saae att de gamle præsterne badt læst i det magiske
s. 12 "svartkonst" men de nye præsterne kom inte det, som de kunde.

En präst i Hälsöeda som fick besöket där var oroad av den förre prästens ande som störde honom, men han hade förmågan att ställa det tillrätta, så att där blev lugnt.

En bonde i Tafta i Färstorp's socken hade försvuret sig till den onde, när ^{han} låg för döden var honom fastlig vända, då blev prästen ditkallad, men han hade en strid med den onde, han stöck och höll i bonden, men prästen tog makten och den onde fick upp genom Skorstenen, och präster sade det var den ~~den~~ frärlaste strid jag någon gång haft med de onde maktarna, Denna berättelsen hörde jag de äldre om tala i min barndom

En präst i Stoby i äldre tid hade förmågan att se inom förlåten den andra sidan graven, var det ett lik som skulle begravas, så såg han var själen kommande, dog den lyctelig flammade eluor vita iksing liket, var den osalig var det svarta fåglar. En gammal häring som levde ett syndigt liv, och misstänkt som hära och som död, sade prästen hon var varken i himmelen eller helvetet, hon far som en osalig ande i rymden.

För en fyrtio år tillbaka hade prästerna en större våld över folket än, och i den tiden hade prästgårdarn^(de) själar som jordbrukens drivande, en prost i Stoby Petter Jönsson var en drivande lantlättsutkare, sträng mot folket var ute och inne och såg efter, och ej sparsam med käpp sappen ibland sitt eget folk, och någon av församlingens böna som förfelat sig, kallade han dem dit och som de gamle sade var han inte den till att taga fram käppen. En vinterkväll efter en snöig kall dag, kom han in i folkstugan när arbetsfolket satt och åt, hans ungdomsänket fästes vid drängen Nils kallad "Lassa Nils en filur," som prosten spatiserade fram och åter med löngröran i munnen.

Sade han till Måns: "Eysak skriver man skall inte överlasta
magen". Hade Eysak varit med i skogen i dag, hade han sagt
någenting helt annat, prästen tog några steg ut ur stugan
under folkets munterhet.

Stoby kallades i äldre tider Stöckby, av den anledningen,
att mellan offerstuden, den nu varande kyrkans plats, samt
höjden där den nyaste kyrkogården är belägen, fanns en träsk,
på vilket man för att komma fram på vägen där emellan, lade
trävirke eller stöckar.

Kyrkans långskepp är av gammalt dato. Före 1836, då kyrkan
ombyggdes, fanns en vapenhus på södra sidan och särskild flock-
stapel av vid kyrkans sydöstra ända, mot prästgården. Under
den s. k. nykyrkan ligger många ståtligt begravna.

Alla präster i församlingen, som stött före prästen Moberg
begravdes i likkällaren under korset.